

Brüssel, 19. jaanuar 2024
(OR. en)

5495/24

LIMITE

DEVGEN 9
SAN 33
ACP 6
RELEX 50
SUSTDEV 7
ONU 7
CONUN 15

I/A-PUNKTI MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee (COREPER II)/nõukogu
Teema:	ELi üleilmne tervishoiustrateegia „Parem tervis kõigile muutuv maailmas“ – Eelnõu: nõukogu järeldused

1. Komisjon võttis 30. novembril 2022 vastu teatise, mis käsitleb ELi ülemaailmse tervishoiustrateegiat: „Parem tervis kõigile muutuv maailmas“, mille eesmärk on parandada ülemaailmset terviseohutust ja tagada parem tervis kõigile¹. See esitati nõukogule 9. detsembril 2022.
2. Strateegia annab suuna ELi tegevusele ülemaailmse tervishoiu valdkonnas kuni 2030. aastani; selles on esitatud selged poliitilised prioriteedid, juhtpõhimõtted ja tegevussuunad. Samuti luuakse sellega uus järelevalveraamistik ELi poliitika ja rahastuse tulemuslikkuse ja mõju hindamiseks.
3. Strateegiat arutati ühiselt arengukoostöö ja rahvusvahelise partnerluse töörühmas (CODEV-PI) ja rahvatervise töörühmas.
4. Töörühma tasandil jõuti 19. jaanuaril 2024 kokkuleppele käesoleva märkuse lisas esitatud ja Rootsi eesistumise ajal koostatud nõukogu järelduste eelnõu suhtes.
5. Eeltoodut arvesse võttes palutakse alaliste esindajate komiteel kinnitada teksti suhtes saavutatud kokkulepe ja edastada see nõukogule heakskiitmiseks.

¹ 15585/22.

EELNÕU:**Nõukogu järelused, milles käsitletakse ELi üleilmset tervishoiustrateegiat „Parem tervis kõigile muutuvus maailmas“**

1. Euroopa Liidu Nõukogu tervitab komisjoni teatist, mis käsitleb ELi üleilmset tervishoiustrateegiat „Parem tervis kõigile muutuvus maailmas“¹. Nõukogu kinnitab taas ELi ja selle liikmesriikide juhtivat rolli ülemaailmse tervishoiu edendamisel koos oma partneritega, tuginedes solidaarsusele, inimlikkusele, võrdsusele, soolisele võrdõiguslikkusele ja inimõiguste austamisele.
2. Nõukogu tunnistab, et võimalikult hea füüsiline ja vaimne tervis on inimõigus ning rõhutab, et tervis on kestliku arengu eeltingimus, millel on oluline mõju kõikide ühiskondade turvalisusele, stabiilsusele ja jõukusele, sealhulgas ELis. Nõukogu tunnistab, et soolise võrdõiguslikkuse saavutamine ja kahjulike soostereotüüpide ning häbimärgistamise ja diskrimineerimise vastu võitlemine on üliolulised kõigile inimeste hea tervise saavutamiseks. Ülemaailmne tervishoid nõuab tõhusat mitmepoolsust ja mitut sidusrühma hõlmavaid kaasavaid partnerlusi ning kujutab endast ELi välispoliitika olulist tugisammast ja reeglitel põhineva rahvusvahelise korra tugevdamise lahutamatu osa. Lisaks rõhutab nõukogu, et EL ja selle liikmesriigid peavad täitma juhtrolli selle tagamiseks, et ülemaailmne tervishoid püsiks rahvusvahelise tegevuse esiplaanil.

¹ 15585/22 - COM(2022)675: komisjoni teatis: ELi üleilmne tervishoiustrateegia „Parem tervis kõigile muutuvus maailmas“.

3. Nõukogu rõhutab, et COVID-19 pandeemiast ja muudest tervisealastest hädaolukordadest saadud õppetunnid, ülemaailmsed tervisealased suundumused, kliimamuutustest, elurikkuse vähenemisest ja reostusest tingitud kolmekordne planeetaarne kriis ning kiiresti muutuv geopoliitiline keskkond osutavad vajadusele ülemaailmset tervishoidu käsitleva uuendatud lähenemisviisi järele tervise edendamiseks ja kaitsmiseks, vältides ülemaailmseid terviseohte, valmistudes nendeks ja võideldes nende vastu, tagades terviseturbe, tugevdades tervishoiusüsteeme ja edendades üldist tervisekindlustust, käsitledes tervist mõjutavaid tegureid ning edendades tervislikke eluviise ja heaolu kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030 ja selle kestliku arengu eesmärkidega.
4. Nõukogu tuletab meelde komisjoni 2010. aasta teatist² ja nõukogu järeldusi ELi rolli kohta ülemaailmses tervishoius³ ning rõhutab ELi olulist panust elude päästmisse ja tervise edendamisse poliitilise juhtimise, rahalise panuse ja tehnilise oskusteabe kaudu. Ülemaailmne tervishoid on üks Global Gateway⁴ tugisammastest ning omab kesksel tähtsust ELi ülemaailmsetes, piirkondlikes ja kahepoolsetes partnerlustes, sealhulgas teadusuuringute ja innovatsiooni alase üldise lähenemisviisi⁵ ja mitme Euroopa tiimi algatuse kaudu. Nõukogu on jätkuvalt pühendunud poliitika sidususele ja inimõiguste põhisele käsitusele ning tunnistab lisaks, et ELi panused ülemaailmsesse tervishoidu ulatuvad tervishoiusektorist kaugemale, sealhulgas sellistesse valdkondadesse nagu rahu ja julgeolek, põllumajandus, kliima ja keskkond, haridus, teadusuuringud ja innovatsioon, toitumine ja toiduga kindlustatus, sotsiaalkaitse ja kaubandus ning vesi, sanitaartingimused ja hügieen (WASH).

² 8281/10 – COM(2010)128: komisjoni teatis „ELi roll ülemaailmses tervishoius“.

³ 9644/10 – Nõukogu järeldused ELi rolli kohta tervise edendamisel maailmas.

⁴ 14675/21 – JOIN(2021)30: Ühisteatis: Global Gateway.

⁵ 8979/21 – COM(2021)252: teatis teadusuuringute ja innovatsiooni alase üldise lähenemisviisi kohta.

5. Nõukogu tuletab meelde, et hiljutistes nõukogu järeldustes on kutsutud üles tugevdama mitmepoolsust,⁶ rõhutatud ülemaailmse tervishoiu tähtsust Euroopa terviseliidu kontekstis,⁷ tõstetud esile Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) juhtivat, koordineerivat ja normatiivset rolli ülemaailmses tervishoius,⁸ rõhutatud, kui oluline on terviseühatsuse põhimõtte järgimine,⁸ käsitledes antimikroobikumiresistentsust⁹ ning vee, sanitaaringimuste ja hügieeniga seotud teenustele juurdepääsu tagamist,¹⁰ toonitatud tervise, heaolu ja majanduskasvu vahelisi seoseid,¹¹ võetud kohustus kaitsta kõiki lapsi¹² ja edendades noorte kaasamist ja osalemist,¹³ väljendatud ELi eesmärki saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus¹⁴ ja kutsutud üles võitlema desinformatsiooni vastu¹⁵. Lisaks tuletab nõukogu meelde põhimõtet, et mitte kedagi ei tohi kõrvale jätta, võrdsust ning uut Euroopa arengukonsensust,¹⁶ rõhutades ülemaailmset tervishoidu kui osa tegevuskavast 2030 lähtuvast ELi tegevusest, ning tuletab meelde, et EL on jätkuvalt pühendunud kõigi inimõiguste edendamisele, kaitsmisele ja järgimisele, samuti Pekingi tegevusprogrammi ning rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi tegevusprogrammi ja nende programmide läbivaatamiskonverentside tulemuste täieulatuslikule ja tõhusale rakendamisele, ning on selles kontekstis jätkuvalt pühendunud seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele. Seda silmas pidades kinnitab EL taas oma kindlat tahet edendada, kaitsta ja järgida iga inimese õigust omada täielikku kontrolli ning otsustada vabalt ja vastutustundlikult oma seksuaalsuse ning seksuaal- ja reproduktiivtervisega seotud küsimuste üle ilma diskrimineerimise, sunni ja vägivalleta. Lisaks rõhutab EL vajadust tagada üldine juurdepääs igakülgselt kvaliteetsele ja taskukohasele seksuaal- ja reproduktiivtervisealasele teabele ja haridusele, sealhulgas põhjalikule seksuaalharidusele, ning tervishoiuteenustele.

⁶ 10341/19 – Nõukogu järeldused, milles käsitletakse käsitlevad ELi meetmeid reeglite põhineva mitmepoolsuse tugevdamiseks.

⁷ 14886/21 – Nõukogu järeldused Euroopa terviseliidu tugevdamise kohta.

⁸ 12957/20 – Nõukogu järeldused ELi rolli kohta WHO tugevdamisel

⁹ 9112/20 – Nõukogu järeldused, milles käsitletakse Euroopa Kontrollikoja eriaruannet nr 21/2019.

¹⁰ 13440/21 – Nõukogu järeldused, milles käsitletakse veeküsimusi ELi välistegevuses.

¹¹ 13432/19 – Nõukogu järeldused heaolumajanduse kohta.

¹² 10024/22 – Nõukogu järeldused Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia kohta

¹³ 8629/20 – Nõukogu järeldused, milles käsitletakse noori välistegevuses.

¹⁴ 5263/21 – Nõukogu järeldused, milles käsitletakse kliima- ja energiadiplomaatiat: Euroopa roheline kokkuleppe rakendamine.

¹⁵ 14064/20 – Nõukogu järeldused, mis käsitlevad vastupanuvõime suurendamist ja hübriidohtude, sealhulgas desinformatsiooni vastu võitlemist COVID-19 pandeemia kontekstis.

¹⁶ 10108/17 – Uus Euroopa arengukonsensus (2017): „Meie maailm, meie väärikus, meie tulevik“.

Jõupingutused peaksid juhinduma ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavast (2020–2024),¹⁷ nõukogu järeldustest noorte ELi välistegevusse kaasamise tegevuskava kohta¹⁸ ning puuetega inimeste õiguste strateegiast¹⁹. Nõukogu märgib, et Euroopa Komisjon on vastu võtnud soolise võrdõiguslikkuse²⁰ ja LGBTIQ-inimeste²¹ strateegiad ning ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmanda tegevuskava (GAP III) „Ambitsioonikas tegevuskava soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamiseks ELi välistegevuses“ (2021–2025)“, mida tervitati eesistujariigi järeldustes.

6. Nõukogu rõhutab, et EL ja selle liikmesriigid peavad oma vastavate volituste ja pädevuste piires kasutama võimalust oma mõju tugevdamiseks ülemaailmse ja piirkondliku osalejana, et aidata konkreetselt ja mõõdetavalt kaasa tervemale ja turvalisemale maailmale, sealhulgas nii ebakindlas, kriisi- kui ka konfliktiolukorras. Sellega seoses kutsub nõukogu üles seadma suuremaid ambitsioone, võttes kasutusele tervikliku lähenemisviisi, mis hõlmab nii elude päästmisele keskendumist ja haiguste tekke ja leviku vähendamist kui ka tervise ja heaolu, sealhulgas vaimse tervise edendamist ning diskrimineerimise ja häbimärgistamise vastu võitlemist, eelkõige naiste ja tütarlaste, laste ja noorte, eakate, puuetega inimeste, LGBTI-inimeste, põlisrahvaste ning haavatavas ja tõrjutud olukorras olevate inimeste ja kogukondade ning sisserännanud või ümberasustatud kogukondade puhul. Nõukogu kohustub võitlema mitmekordse ja läbipõimunud diskrimineerimise vormide vastu, tagama inimõigustel põhineva lähenemisviisi järgimise ja võitlema ebavõrdsuse vastu. Neid jõupingutusi peaksid suunama strateegia kolm üksteist täiendavat prioriteeti:

- a) **tagada inimeste parem tervis ja heaolu kogu elukaare jooksul**, et võimaldada inimestel vältida haigusi ja jääda terveks, hõlmates tervist mõjutavate teguritega seotud meetmeid kõigis valdkondades ja ühiskondades, alates kliimast ja keskkonnast kuni hariduse ning vee, sanitaartingimuste ja hügieenini, vaesuse, ebavõrdsuse ja soolise ebavõrdsuse vastu võitlemise, humanitaarkriiside ennetamise ja neile reageerimise, ohutule, piisavale, täisväärtuslikule ja tervislikule toitumisele juurdepääsu parandamise ning tubaka tarbimise ja alkoholi kuritarvitamise haiguste ja suremuse riskiteguritena käsitlemiseni;

¹⁷ 7029/20 – JOIN(2020)5: ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava 2020–2024.

¹⁸ 15322/22 – Nõukogu järeldused noorte ELi välistegevusse kaasamise tegevuskava kohta.

¹⁹ 6268/21 – COM(2021)101: Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030.

²⁰ 6678/20 – COM(2020)152: Võrdõiguslikkuse liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025.

²¹ 13081/20 – COM(2020)698: Võrdõiguslikkuse liit: LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025.

- b) **tugevdada tervishoiusüsteeme ja edendada üldist tervisekindlustust**, et parandada võrdset juurdepääsu kvaliteetsetele, juurdepääsetavatele, vastuvõetavatele ja kättesaadavatele tervishoiuteenustele, ka seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenustele, keskendudes esmatasandi tervishoiule, kogukonna osalemisele ja kaasamisele, olulistele rahvatervishoiu funktsioonidele, teadusuuringutele ja digiüleminekule, kvalifitseeritud ja piisava tööjõu olemasolule tervishoiu valdkonnas, võrdsele juurdepääsule taskukohastele kvaliteetsetele tervishoiutoodetele, sealhulgas kohaliku tootmise ning piisava ja kestliku tervishoiu rahastamise kaudu, edendades muu hulgas tervishoiu riiklikku rahastamist, suurendades läbipaistvust, usaldusväärsust ja terviklikkust ning võideldes korruptsiooni vastu;
- c) **rakendada võitluses pandeemiate ja teiste terviseohtudega ning nende ennetamisel terviseühitsuse põhimõtet**, et vältida ja leevendada tulevasi tervisekriise ning nende tervisealaseid, sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi, muu hulgas vastupanuvõime suurendamise ning tõhusate ennetus-, valmisoleku- ja reageerimismehhanismide, sealhulgas integreeritud ja koostööpõhise seire ja järelevalve, rahvatervise valdkonnas tööjõu tugevdamise ning meditsiinilistele vastumeetmetele ja vabatahtlikule tehnosiirdele juurdepääsu parandamise, ülemaailmses juhtimises esinevate lünkade täitmise, õiguslikult siduva pandeemiat käsitleva kokkuleppe²² ja tugevdatud rahvusvaheliste tervise-eeskirjade, antimikroobikumiresistentsuse vastase võitluse tõhustamise ning juhtrolli tagamise kaudu riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil.

²² Nõukogu otsus (EL) 2022/451, maailma terviseassamblee otsus SSA2(5).

7. Nõukogu märgib, et strateegia kujutab endast uut paradigmat, mis hõlmab kõiki asjakohaseid välispoliitika valdkondi, millel on oluline seos sisepoliitikaga. Selle edukaks rakendamiseks on vaja uuenduslikku, integreeritud, koordineeritud ja tõenditel põhinevat lähenemisviisi ning uusi ja erinevaid mõtlemis- ja töömeetodeid, mille abil kõrvaldada teadmiste lüngad ning saavutada sidusus riigisiseste ja rahvusvaheliste ELi meetmete vahel. See hõlmab mitmepoolse süsteemi tugevdamist ning solidaarsusel, ühisel vastutusel põhinevate võrdsete ja vastastikku kasulike ülemaailmsete, piirkondlike ja kahepoolsete partnerluste loomise kiirendamist, samuti valmisoleku, vastupanuvõime ja avatud strateegilise autonoomia edendamist ning mitut sektorit ja tervist kõikides poliitikavaldkondades hõlmavat lähenemisviisi kõigis asjakohastes poliitikavaldkondades ja kättesaadavates vahendites. Nõukogu rõhutab vajadust ühiselt suurendada ülemaailmse tervishoiu rahastamist ülemaailmsel, piirkondlikul ja riiklikul tasandil, sealhulgas toetuste ja uuendusliku rahastamise kaudu, toetades siseriiklike tulude kasutuselevõtmist partnerriikides ning edendades avatud ja prognoositavat kaubandust. Sellega seoses kordab nõukogu võetud kohustust eraldada vähemalt 20 % naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ raames rahastatavast ametlikust arenguabist sotsiaalsele kaasatusele ja inimarengule.
8. Nõukogu peab strateegiat tervitatavaks ning kutsub komisjoni, kõrget esindajat ja liikmesriike üles oma vastavate volituste ja pädevuste piires kohaldama strateegia juhtpõhimõtteid ning rakendama vajaduse korral selles kavandatud tegevusliine ja algatusi, sealhulgas:
- a) võtma konkreetseid meetmeid ülemaailmse tervishoiu edendamiseks kõigis asjaomastes sektorites, mille hulka kuuluvad rahvatervis, kliima ja keskkond, teadusuuringud ja innovatsioon, digiüleminek, haridus, sotsiaalkaitse, vesi ja sanitaartingimused, põllumajandus ja toidusüsteemid, korruptsioonivastane võitlus, kaubandus, rahvusvaheline arengukoostöö, elanikkonnakaitse mehhanismid ja humanitaarabi, tehes seda kõigis asjaomastes ELi eelarve rahastamisvahendites ja finantseerimisasutustes, rakendades lähenemisviisi „tervis kõikides poliitikavaldkondades“ ning edendades koostöötet asjakohaste ELi raamistike, algatuste ja poliitikavaldkondadega; samuti edendama ümberkujundavat lähenemisviisi, milles käsitletakse soolise ebavõrdsuse algpõhjuseid;
 - b) tugevdama suutlikkust ja tõhustama koordineerimist, sealhulgas mitteametliku koostöö kaudu, et suurendada algatuste ja meetmete tulemuslikkust ja mõju, tagama, et EL ja selle liikmesriigid kõneleksid asjakohastel rahvusvahelistel foorumitel ühel häälel, ning intensiivistama dialoogi ja ühiseid teabevahetusalasid jõupingutusi mitmepoolsel, piirkondlikul ja riiklikul tasandil;

- c) etendama proaktiivset ja konstruktiivset rolli mitmepoolse koostöö tugevdamiseks, täites ülemaailmses juhtimises esinevad lüngad ning tagades meetmete vastastikuse täiendavuse ja sidususe, ning asetades tugevdatud ja tõhusama, vastutustundlikuma ja kestlikult rahastatava WHO selle keskmesse, märkima, et asjaomastes nõukogu struktuurides võiks käsitleda WHO ametliku vaatleja staatuse taotlemist ELi poolt ja asjaomaseid otsuseid teha;
 - d) laiendama kahepoolseid, piirkondlikke, piirkondadevahelisi ja ülemaailmseid partnerlusi kooskõlas strateegias kindlaks määratud prioriteetidega ning pakkuma Euroopa tiimi lähenemisviisi kaudu riikide ja piirkondade vajadustele kohandatud reageerimisi, rakendama Euroopa tiimi algatusi, sealhulgas kohalike kogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamise ning teavitustegevuses aktiivse osalemise kaudu, sealhulgas partnerriikidega peetavates poliitilistes ja inimõigustealastes dialoogides;
 - e) tegema korrapäraselt kokkuvõtteid strateegia edusammudest ja mõjust, alustades hiljemalt 2024. aastal.
9. Nõukogu kutsub üles kogu strateegia rakendamise ajal järjepidevalt kaasama strateegia eesmärkide ja prioriteetide saavutamisse kodanikuühiskonda, akadeemilisi ringkondi, erasektorit, Euroopa Investeeringispanka, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanka ning teisi Euroopa arengupanku ja finantseerimisasutusi, ÜRO süsteemi, sealhulgas WHOd, ja teisi asjaomaseid osalejaid, ülemaailmset vaktsineerimise ja immuniseerimise liitu ning ülemaailmset AIDSi, tuberkuloosi ja malaaria vastu võitlemise fondi.
10. Lisaks kutsub nõukogu komisjoni talitusi ja Euroopa välisteenistust üles:
- a) arendama koostöös liikmesriikidega välja sidusa ELi ülemaailmse tervisediplomaatia, võttes aluseks olemasoleva suutlikkuse ja kasutades seda parimal viisil, tuginedes Euroopa tiimi lähenemisviisile;
 - b) suurendama ülemaailmset tervisealast suutlikkust peamistes ELi delegatsioonides, kaaludes sealhulgas riiklike ekspertide lähetamist;
 - c) jälgima ja hindama strateegia rakendamist ja mõju, kasutades integreeritud ja osalusele suunatud raamistikku, mis töötatakse välja tihedas koostöös liikmesriikidega, tuginedes olemasolevatele seire- ja hindamisvahenditele ning suurendatud jõupingutustele vanuseliselt ja sooliselt disagregeeritud andmete kogumiseks, koostama eduaruandeid ja korraldama edusammude arutamiseks iga-aastaseid kohtumisi, sealhulgas üleilmse tervishoiuspoliitika foorumi kohtumisi.